

УДК 371.39

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214679>**Оксана САВЧЕНКО,***orcid.org/0000-0003-4808-5894**голова циклової комісії української та іноземної мов,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,**викладач української мови та літератури**Кременчуцького льотного коледжу**Харківського національного університету внутрішніх справ**(Кременчук, Полтавська область, Україна) newspace1972@gmail.com***Наталія КОБЕРСУН,***orcid.org/0000-0002-1146-0518**викладач-спеціаліст,**викладач української мови та літератури**Кременчуцького льотного коледжу**Харківського національного університету внутрішніх справ**(Кременчук, Полтавська область, Україна) nataliakov2302@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В КУРСАНТІВ І СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті схарактеризовано дефініції понять «читацька компетенція», «читацька криза», «читацький вибір», «інтерактивні методи, форми, технології», «емоційно-мотиваційна складова частина пізнавальної самостійності», «змістово-когнітивний та процесуально-вольовий компоненти».

Актуальність теми «Формування читацької компетенції та шляхи її підвищення в курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти» полягає в тому, що читання як процес є невід'ємною складовою частиною формування всебічно розвиненої особистості. Формуванням читацької компетенції та підвищенням її рівня в курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти ми мотивуємо здобувачів вищої освіти працювати над удосконаленням своїх професійних знань, умінь, навичок через читання спеціальної літератури, аналізувати отримані знання під час читацької діяльності, проводити відбір потрібної інформації, зокрема для виконання професійних завдань.

Проблеми, які спонукають вивчати обрану тему, зараз важливі. Оскільки читання – це процес, який є невід'ємною складовою частиною формування всебічно розвиненої особистості, то запорукою успішної професійної діяльності є сформована читацька компетенція та шляхи підвищення, удосконалення та реалізації її протягом усього життя, зокрема у процесі фахової діяльності. Ми зазначили головні проблеми читацької кризи та причини, які заважають визначитися із правильним читацьким вибором, наголошуємо на тому, що лише у творчій співпраці здобувачів вищої освіти закладів фахової передвищої освіти, викладачів-філологів і батьків можливе формування свідомої читацької компетенції та шляхів її підвищення.

Ми розглянули процес формування читацької компетенції, визначили шляхи її підвищення в курсантів і студентів закладів фахової передвищої освіти; зацентрували увагу на проблемі читацької кризи, причинах правильного читацького вибору; конкретизували роботу щодо вирішення проблем, а саме зазначили напрями їх розв'язання; окреслили інтерактивні методи, форми, технології, які забезпечують розвиток емоційно-мотиваційної складової частини пізнавальної самостійності.

Під час роботи над темою були опрацьовані літературні джерела, проведені дослідження з використанням інтерактивних методів, форм, технологій. Саме це дає можливість створити передумови для формування змістово-когнітивного та процесуально-вольового компонентів емоційно-мотиваційної складової частини пізнавальної діяльності. Учасники освітнього процесу показали високий рівень розуміння актуальності співпраці курсантів і студентів, викладачів-філологів, батьків. Зважаючи на реалії сьогодення, читацька компетенція покращує соціальну комунікацію, підвищує рівень засвоєння отриманих знань, умінь, навичок у процесі опанування обраної професії. У процесі читання навчається та виховується свідомий, уважний, допитливий читач, людина, особистість, для якої у пріоритеті читання є життєвою нагальною потребою, необхідністю.

Ключові слова: читацька компетенція, читацька криза, читацький вибір, інтерактивні методи, форми, технології, емоційно-мотиваційна складова частина пізнавальної самостійності, змістовно-когнітивний та процесуально-вольовий компоненти.

Oksana SAVCHENKO,
orcid.org/0000-0003-4808-5894
Chairman of the Cycle Commission of Ukrainian and Foreign Languages,
Specialist of the Highest Qualification Category, Teacher-Methodologist,
Teacher of Ukrainian Language and Literature
Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs
(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) newspace1972@gmail.com

Nataliya KOVERSUN,
orcid.org/0000-0002-1146-0518
Teacher-Specialist,
Teacher of Ukrainian language and literature
Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs
(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) nataliakov2302@gmail.com

THE FORMATION AND ADVANCEMENT WAYS OF READING LITERACY FOR STUDENTS OF VOCATIONAL EDUCATION

This paper determines the concepts of reading literacy, reading crisis, reading selection, interactive methods, forms, techniques, emotionally-incentivizing part of cognitive independence, content-cognitive and procedurally-volitional components.

The topic of the formation and advancement ways of reading literacy for students of vocational education is relevant nowadays. This primarily comes due to the fact that the reading process is integral to form a well-developed personality. Forming and advancing vocational education students' reading literacy motivates them to excel in their professional knowledge, skills, abilities through reading special literature as well as analyze their gained knowledge and select the relevant information to execute professional tasks.

Currently, there are some important problems that draw our attention to studying this topic. Since reading is an integral process to form a well-developed personality, the successful professional activities are assured by the formed reading literacy and ways of its advancement during the lifetime, especially its work period. Having determined the main problems of the reading crisis and its reasons that can disturb decisions on the right reading choice, we emphasize that the creative cooperation of the vocational education students, languages' teachers and parents can ensure the formation and advancement of reading literacy.

Having set the goal, we have reviewed the process of the reading literacy formation and determined the ways of its advancement among students of vocational education. Furthermore, the problems of the reading crisis and the reasons for the right reading process selection were accentuated. Additionally, the ways of working reading problems as well as interactive methods and techniques to develop emotionally-incentivizing parts of cognitive independence were precisely analyzed.

The topic of this paper was investigated with the relevant literature review and research of using interactive methods, forms and techniques. This serves as a predicament to form content-cognitive and procedurally-volitional components of the emotionally-incentivizing part of cognitive independence.

Participants of the educational process showed a great level of understanding of the cooperation relevance between vocational education students, languages' teachers and parents. Reading literacy improves social communication skills as well as enhances the level of obtained knowledge and skills of the professional activities taking into account the modifications in the current professional reality. While reading, a new conscious, attentive and curious reader, human being as well as personality is being grown up and taught. His main life needs lie in the process of reading.

Key words: *reading literacy, reading crisis, reading selection, interactive methods, forms, techniques, emotionally-incentivizing part of cognitive independence, content-cognitive and procedurally-volitional components.*

Постановка проблеми. Серед проблем, які найбільше турбують сучасну українську вищу школу щодо формування читацької компетенції та шляхів її підвищення в курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти, варто назвати такі:

- зниження економічного та морально-культурного рівня життя нашого суспільства;
- захоплення сучасної молоді комп'ютерними технологіями й інтернетом;
- перевантаження навчальних програм, а звідси і брак вільного часу для читання;
- відсутність комплексної програми розвитку читацької культури особистості.

Це головні проблеми читацької кризи серед курсантів і студентів.

Крім проблем, існують також і перешкоди, які заважають зробити правильний читацький вибір, а саме:

- перебування під неконтрольованим впливом телебачення й комп'ютерних розваг;
- існує думка, що література нічого не дає для досягнення успіху;
- батьки не мають впливу на підлітка, по-перше, бо вони вважають себе дорослими, по-друге, через значну відстань між ними.

Це незначний перелік проблем, над якими працюють викладачі філологічних дисциплін

у тандемі з курсантсько-студентською спільнотою на заняттях літератури. Тому формування читацької компетенції та шляхів її підвищення є нагальним питанням сьогодення (Півнюк, 2010: 11).

Аналіз досліджень. Серед численних спроб досліджень теоретичних і практичних питань щодо формування читацької компетенції та шляхів її підвищення як в учнів загальноосвітніх шкіл, так і в курсантів і студентів закладів фахової передвищої освіти, варто зазначити праці таких учених: І. Дичківської, Н. Півнюк, А. Твердоступ та інших. Якщо говорити про час проведення досліджень і друк публікацій, зосереджених на читацькій компетенції, читацькій кризі, читацькому виборі, інтерактивних методах, формах, технологіях, емоційно-мотиваційній складовій частині пізнавальної самостійності, змістово-когнітивному та процесуально-вольовому компонентах, то вони не є застарілими. Більшість із них з'явилися на початку 2000-х рр. Проте нинішні реалії життя конкретизують процес формування читацької компетенції та шляхи її підвищення в сучасній молоді (Твердоступ, 2011: 47).

Мета статті – розглянути процес формування читацької компетенції, визначити шляхи її підвищення в курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти (Півнюк, 2010: 10).

Виклад основного матеріалу. Насамперед необхідно з'ясувати дефініції понять «читацька компетенція», «читацька криза», «читацький вибір», «інтерактивні методи, форми, технології», «емоційно-мотиваційна складова частина пізнавальної самостійності», «змістово-когнітивний та процесуально-вольовий компоненти».

У сучасній педагогіці поширена думка, що література – це один із головних засобів виховання дитини. Але в сучасному світі існує проблема – молодь не читає.

Для вирішення проблеми можна проводити роботу за такими напрямками:

1. Потрібно розширити знання курсантів і студентів про те, що таке художня література, яке місце посідає вона в суспільстві.

2. Треба рішучіше долати розкол між «офіційним» предметом літератури і живим літературним потоком.

3. Упроваджувати інтерактивні технології. На заняттях із літератури для підвищення читацької компетенції варто використовувати такі види робіт:

– «Літературний турнір» – курсант (студент) викликає до себе іншого курсанта (студента), називає його ім'я, ставить запитання за літературним твором;

– «Вільне письмо» («Письмо для себе», «Есе») – протягом п'яти хвилин треба записати власні думки стосовно запропонованої теми;

– «Злови помилку» – знайти помилки в тексті;

– «Інтелектуальна розминка» – налаштувати курсантів (студентів) на роботу за допомогою запитань для розміркування;

– «Порушена послідовність» – перевірка знання курсантами / студентами художнього тексту – розкласти фрагменти тексту в авторському варіанті;

– «Складання сенкана» – висловлення особистого ставлення до поняття, постаті, образу;

– «Створи тест» – потрібно самостійно створити систему тестів, які б охоплювали матеріал усієї теми. Наявність варіантів відповідей обов'язкова;

– «Групування» – стратегія навчання, яка спонукає курсантів / студентів вільно думати, відкрито висловлюватися на певну тему, спрямована на стимулювання мислення про зв'язки між окремими поняттями;

– «Дерево рішень» – порушення проблеми й обговорення варіантів рішень, з'ясування можливих позитивних і негативних наслідків;

– «Вибери позицію» – пояснення власного вибору, сприйняття інших думок щодо порушеної проблеми, обстоювання або зміна позиції після обговорення;

– «Літературна реклама» – прийом ненав'язливого навіювання, прийом анонса (дата, твір, заголовок, фото, інформаційний блок), створення сторінки героя твору в соціальній мережі, створення макета обкладинки твору, презентація твору за ілюстраціями;

– «Мозковий штурм» – метод опитування, за якого приймаються будь-які відповіді учасників щодо обговорюваної теми;

– Паспорт твору;

– Анкета літературного героя (Дичківська, 2004: 302).

Імовірно, на заняттях із літератури використання інтерактивних методів забезпечує розвиток емоційно-мотиваційної складової частини пізнавальної самостійності, а також є основою для формування її змістово-когнітивного та процесуально-вольового компонентів.

Використання різних технологій, методів і форм навчання роблять курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти активнішими, невимушеними у спілкуванні. Покращується їхня комунікативна компетенція. Вони засвоюють навчальний матеріал, творчо мислять,

фантазують, залучаються до пошукової діяльності. Поєднання навчальної роботи з постійним нарощуванням обсягів прочитаного сприяє вихованню уважного, допитливого, чутливого читача, людини, для якої читання є життєвою потребою (Дичківська, 2004: 348).

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що формування читацької компетенції та шляхів її підвищення в курсантів і студентів закладу фахової передвищої освіти залежить від багатьох чинників, насамперед від співпраці курсанта і студента, викладача-філолога,

батьків. Як наслідок, вмотивована та результативна навчально-виховна робота продукує усебічно розвинену особистість, і спеціаліста-інтелектуала. Необхідність формування читацької компетенції та шляхів її підвищення допомагає виявити важливість і роль читання загалом у процесі вивчення як загальноосвітніх дисциплін, так і спеціальних. Як свідчить практика, читацька компетенція дає можливість усебічно розвиватися сучасній молоді, мотивувати себе щодо опанування майбутнього фаху, почуватися впевнено в соціумі, досягати поставлених перед собою цілей (Твердоступ, 2011: 51).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 351 с.
2. Півнюк Н. Читання як проблема державного рівня. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах*. 2010. № 3. С. 10–13.
3. Твердоступ А. Шляхи підвищення ефективності уроків української літератури. *Українська мова й література*. 2011. № 9. С. 47–51.

REFERENCES

1. Dychkyvska I. M. Ynnovatsyyny pedagogychny tehnologyy: navch. posyb. [Innovative pedagogical techniques: Textbook]. Kyiv: Akademvydav. 2004, 351 pp. [in Ukrainian].
2. Pyvnyuk N. O. Chytannya yak problema derzhavnogo ryvnya [Reading as problem of the governmental level]. *World literature in the secondary school*. 2010. № 3, P. 10–13 [in Ukrainian].
3. Tverdostup A. Shlyahy pidvyshchennya efektyvnosty urokyv ukraynskoy lyteratury [The ways of the Ukrainian literature classes enhancement]. *Ukrainian language and literature*. 2011. № 9, P. 47–51 [in Ukrainian].